

סוטה לד

משה שווערד

1. ספר איזהו מקומן

וכיון שניטבלו רגלי כהנים במים חזרו המים לאחוריהם - לגבי קריעת ים סוף איתא לקמן לו. דעד שלא מסרו נפשם ונכנסו עד צואר לים לא נבקע, וכתב החזון יחזקאל (מוספא מ. א.) דמכאן חזינן כוחה של תורה, דקודם קבלת התורה שלא היתה בידם זכות אחרת הוצרכו לכח של מסירות נפש, אבל עתה בבואם לירדן שכבר קבלו עליהם עול תורה, תיכף שניטבלו רגלי הכהנים במים חזרו המים לאחוריהם. ועיי' אור החיים שמות יד. כז.

2. ספר איזהו מקומן

ואף רחב הזונה אמרה לשלוחי יהושע כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף וכו' ונשמע וימס לבבנו - צ"ב מה ענין הכא הא דנמס ליבם משומעם קריעת ים סוף. וביאר מהרש"א ח"א דהא משמועה בעלמא לא היו מתפחדים, אלא ממה שראו בעיניהם שמי הירדן נגדשו ועלו, וה"נ בקריעת ים סוף נפחדו כשראו שכל מימות שבעולם נבקעו ואפילו המים שבכלים כדפירש"י בחומש. ובפירוש הרי"ף על ע"י כתב שבא לומר דעל כרחק גם בקריעת ים סוף נצבו המים כמו נד נזולים עד השמים, דאל"כ מנין ראו כל העמים ונבהלו ולא קמה בהם עוד רוח. וראה עוד מש"כ המנחת סוטה.

3. ספר ילקוט ישעיהו

מעל פני המים, ע"כ. (ועי' לקמן לה. ב) בתוד"ה שלשה מיני אבנים היו).

אח"כ ראינו שבאמת המהרש"א כתב על סוגיין עודם וכו' עודם וכו' אין זה שני מיני אבנים דאמר"י לקמן אלא שהכל ענין אחד דהן הם שלקחו סימן לבנים הן הם שהביאו להר עיבל וכתבו עליהם התורה ואח"כ העמידן במלון בגלגל ולא היו שם אבנים שניים שלקחו מתוך הירדן אלא אבנים שניים היו שהקים יהושע בתוך הירדן תחת מצב רגלי הכהנים כו' ויהיו שם עד היום הזה כמפורש בקרא והכי מפורש לקמן מתוך שמעתין.

והרש"ש כתב וז"ל: והנראה מפרש"י דהאי והרימו כו' איננו ממצב רגלי הכהנים אלא אדרבה צוים להרים ממקום אחר בכדי לתת תחת מצב רגליהם כדמפורש לקמן בפסוק ט', שוב האיר ה' את עיני וראיתי בתוספתא דמס"א הכא על הא דהרימו כו' והנחתם אותם תחת מצב רגלי הכהנים הרי מפורש כמשי"כ, ושני זכרונות אבנים עשו, א' באבנים הללו כדכתיב הכא, וא' באבני המלון כמבואר בסה"פ, ויהיה פירוש ויעשו וכו' כאשר צוה יהושע בפסוק (ח) על אלו האבנים דלא מצינו במקרא דצוה עליהם ה', וישאו וכו' כאשר דבר ה' קאי על האבנים שלקחו ממצב רגלי הכהנים אשר צוה ה' עליהם ברה"פ, עכ"ל.

אכן היו שם אבנים אחרות שהקים יהושע בתוך הירדן עצמו כדכתיב בפסוק ט',

ושתים עשרה אבנים (אחרות. רש"י) הקים יהושע בתוך הירדן תחת מצב רגלי הכהנים נשאי ארון הברית ויהיו שם עד היום הזה.

אבל רש"י כאן על הרימו לכם (ה) פירש "הם האבנים שהקים תחת מצב רגלי

הכהנים לזכרון וכו'", והרי זו הוא מה שנזכר בפסוק ט', ועל הפסוק שאו לכם וגו' (ג),

מפרש רש"י ל' דהם האבנים שהקים בהר עיבל והביאו אח"כ לגלגל, ונראה שהוכרח לו לפרש כן כיון שהגמ' מחלקו לשתי ענינים, אבל יוקשה לפרש כן על סדר הפסוקים,

ובתוספתא (פ"ה ב"ג) כתב כן בהדיא וז"ל:

עודם בירדן אמר להם יהושע הרימו הרימו לכם איש אבן אחת על שכמו למספר שבטי בני ישראל, והנחתם אותם [וגו'] תחת מצב רגלי הכהנים סימן לבנים שעברו אבות את הירדן, עודם בירדן אמר להם יהושע שאו לכם

מזה מתוך הירדן ממצב רגלי הכהנים [וגו'].

ומוברחים לומר דשחים עשרה האבנים שהניחו בירדן בלטו מתוך הירדן דאל"ה איך יהיה זאת לזכרון אם לא רואים אותם כלל. שו"מ בילקוט מעם לועז (יהושע) שכתב: שבמקום זה העמיד ערמה של עפר ועליה הציב האבנים שייראה גובהם

4. ספר שערות מציונים בהלכה

הרמ"א (סי' רמב סט"ו) לענין כיבוד רבו, שאם מזכיר נמי תיבת רבי מותר, שכן מצינו במס' ברכות (ד.) אמר דוד למפיבושת, מפיבושת רבי. ועי' בכסף משנה (ת"ת פ"ה ה"ה) שהביא ראייה מדקאמר יהושע (בהעלותך יא-כח) "אדני משה כלאם". וע"ע בפרשת דרכים (דרוש טו) ובברכי יוסף (סי' רמב ס"ק יח) ובשדי חמד (מערכת כ כלל קד). וכבר כתבנו בשמ"ב ובקונ"א (ח"ד סי' קמג סק"א) דעל מקור זה נוהגין לקרות אביו לתורה כשמו אם מזכיר גם תיבת "אביו".

אמר ר"י אבא חלפתא כו'. כזה מצינו במס' שבת (קטו.) אמר ר' יוסי מעשה באבא חלפתא כו', ופרש"י אבא של ר' יוסי חלפתא שמו. ועי' בגמ' ב"ב (נו:) אר"י כשהלך אבא חלפתא כו', ופרש"י אביו חלפתא, דר"י סתם היינו ר"י בן חלפתא. וע"ע בגמ' בכורות (כו.) וברש"י שם. ובגמ' מעילה (יז:) אילו היה אבא חלפתא קיים כו', וכהנה רבות. ומזה הקשה בחי' הגרע"א (יו"ד סי' רמ) אהא דכתב בשו"ע שלא יקרא אביו ואמו בשמם, והרי ר' יוסי קרא אביו בשמו. ויש שתירצו דשאני הכא משום שהזכיר גם תיבת אבא, דכזה כתב

5. ספר איזהו מקומן

✓ **יהושע** וכלב לא נשאו כלום - יש לעיין
הרי ציוה להם משה במפורש
"והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ" - עי'
בהערות מרן הגריש"א מש"כ בשם החת"ס,
ודן בדבריו.
והנה בתוס' (סוד"ה טורטני) הביאו ירושלמי,
ומבואר שם שגם יהושע וכלב נשאו, ודלא
כבבלי שלא נשאו כלום, אלא שיתכן שהם
היו נושאי הכלים ולא רצו להשתתף בנשיאת
הפירות. ועי' תורת הקנאות.

ובעיון יעקב על ע"י הביא מתנא דבי אליהו
(הוצא גילקוט) שלקחו ה' דימונים וה' תאנים
ואשכול אחד, וביאר שלדבריו צ"ל שכולן
נשאו ממש, דהיינו שנים נשאו האשכול,
והשאר כל אחד תאנה או דימון, ופליג
אתלמודא דירן. וראה עוד בפרדס יוסף (פר'
שלח אום נ"ט).

6. ספר ילקוט ישעיהו

בא"ד בירדן קיבלו עליהן את הנסתרות וכו'
באין המים ושטפין אתכם וכו' שכן
עבן וכו'. ולכאורה תקשי למה נענשו בשביל
קבלת הנסתרות שהי' באונס, ובהא דכפיית
הר כגיגית דשבת דפ"ח הובא בפר"ד דרוש
כ"ב קו' הרשב"א קודם שקיבלו ברצון בימי
אחשורת למה גלו, ותי' משום דלא ניתן להם
הארץ אלא ע"מ לקיים התורה כדכתיב ויתן
להם ארצות גוים בעבור ישמרו חקיו ע"ש,
וזה לא שייך בעונש דסנהדרין על הנסתרות
שקיבלו באונס, אמנם שם הובא מ"ש
המהרי"ק שורש קס"ו דמניעת טובה ל"ח אונס
ע"ש, וא"כ רק כפיית הר כגיגית דהוא שלא
כדרך הטבע חשיב אונס, אבל עונש דשטיפת
המים בירדן הא זהו כטבע ורק זה דקמו נד
הוא שלא כטבע וחשיב הסרת הכח המעמיד
המים כנד כמניעת טובה דל"ח אונס.
והנה ביהושע ג' לא מצינו בהדיא דנצטוו
ליירד בירדן דכתיב והי' כנות כפות
רגלי הכהנים כו' מי הירדן יכרתון כו' ויעמדו
הכהנים כו' כחרבה בתוך הירדן הכן וכל
ישראל עוברים כחרבה כו', וי"ל דירדו מעצמן
כשראו שנעשה חרבה, וממילא מניעת
השטיפת חשיב טובה והשטיפה מניעת טובה.
(תורת הקנאות. ועי"ש שכתב דלכאורה גם אם מתחלה
ירדו לירדן ע"פ ציווי ג"כ לא חשיב השטיפה אונס גמור,
עי"ש).

7. ספר איזהו מקומן

✓ וכי אדם זה בורר חלק רע לעצמו - פירש"י
כלומר אילו היה הקב"ה מצוה ודאי לא
היה אומר לעשות דבר שסופו לבוא לידי
תקלה.
✓ ומהרש"א ח"א והגהות הרד"ל פירשו וכי
אדם בורר חלק רע לעצמו, וכ"ש הקב"ה
שבורר לו את ארץ ישראל שהיא הארץ שה'
דורש אותה תמיד ועיניו בה, והיא משוש כל
הארצות.
✓ וראה עוד מרומי שדה, ועיון יעקב על ע"י.

וייטב הדבר בעיני ולא בעיניו של מקום :

א] רש"י בחומש (דברים א. כג.) וכן תוס' שאנץ ותוס' הרא"ש כאן הביאו מהספרי שאף בעיני משה לא הוטב, אלא הסכים לדבריהם שמא יחזרו בהם בראותם שאינו מעכב על ידם ודאי ארץ טובה היא, ופירשו תוס' שאנץ ותוס' הרא"ש דאף כאן הא דקאמר שהוטב בעיניו היינו שנאות לבקשתם כי היה סבור שלא ישלחו. ובתוס' שאנץ הוסיף דעוד י"ל שהמדרש חולק עם התלמוד שלנו.

ומהרש"א ח"א הביא שהרמב"ן עה"ת (ריט

9. ספר שערים מציוונים בהלכה

שם ע"ב מרגלים על שם מעשיהם נקראו כו'.
 איתא במדרש רבה (שלח טז-ז) יש ששמותיהם כעורים ומעשיהם נאים, ויש ששמותיהם נאים ומעשיהם כעורים, והמרגלים היו מעשיהם כעורים וגם שמותיהם כעורים.
 ומכאן הקשה בספר תוספות יוה"כ אהא דאיתא במס' יומא (פג:) דר"מ דייק בשמא, ומפני ששמו של אותו אדם היה כידור, אמר ש"מ דרשע הוא, והיאך דייק מזה, הא אמרינן יש ששמותיהם כעורים ומעשיהם נאים, ותיירן דרוב בני אדם ששמותיהם כעורים גם מעשיהם כעורים. [וכתבנו שם (ד"ה ר"מ) דאין צריך לזה, דאפי' אין רוב, מ"מ ר"מ חייש למיעוטא כדאיתא במס' יבמות (ק"ט.) וניחא לפי זה, דר"מ אמר להם אימר דאמרי אנא חששא כו', כלומר שהוא חייש למיעוטא, ולכן אמר ש"מ רשע הוא.]

איתא במדרש תנחומא (האזינו-ז) לעולם יכדוק אדם בשמות לקרוא לבנו הראוי להיות צדיק, כי לפעמים השם טוב או רעה כמו שמצינו במרגלים כו'. ועי' בגמ' ברכות (ד:) מנלן דשמא גרים כו'. ומה המקור לקרוא לבנים על שמות הצדיקים. וכ"כ בספר חסידים (סי' רמד) דיש אדם שכל הנקראים בשמו יצליחו לגדולה, וזהו (ויחי מה-טז) "ויקרא בהם שמי ושם אבותיו" כו' עי"ש. וכעין זה מצינו במס' ר"ה (טז:) ד' דברים מקרעין גזר דינו של אדם, ואחד מהם שינוי השם דכתיב (לך יז-טו) "שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה", וכתיב (שם-טז) "וברכתי אותה וגם נחתי

ממנה לך בן". ועי' בספר חסידים (סי' רמה) אם נגזר על פלוני ששמו כך הרי הגיע עד שערי מות, וקוראים לו שם שינוי וחי. והגה"ק משינאווא זצ"ל [נדפס בסה"ק דברי יחזקאל החדש מכתב חן כתב, ששמע שהגה"ק מו"ה שלום מבעלזא זצ"ל אמר, שמן השמים מודיעין לאבי הבן את שמו אשר יקרא אותו. עוד כתב שאמר שמסוגל לאריכות ימים ליתן שם מהמשפחה. ועי' בהשגות מהרצ"א לספה"ק סור מרע ועשה טוב (הגה פ"ו ס"ק ד) בענין שלא שינו את שם, ושם תראה עד היכן הדברים מגיעין. וע"ע בסה"ק קדושת לוי (ריש פ' שמות).

10. ספר איזהו מקומן

✓ וַאֲנִי לֹא עֲלֵתָהּ בִּיּוֹדֵינוּ אֶלֶּא אֶחָד - בפרדס יוסף החדש (פר' שלח אות י"ט) הביא שבמדרש תנחומא (פר' באזינו אות ז') דרש שמות כולם לרעה, וציין עוד לבן יהודע ותורת משה לחת"ס.

11. ספר איזהו מקומן

וְהִלְךְ וּנְשַׁתְּחָה עַל קַבְרֵי אֲבוֹת אִמְרָה לְהֵן אֲבוֹתַי בִּקְשׁוּ עָלַי רַחֲמִים שֶׁאֲנֹכֵל מַעֲצַת מִרְגְּלִים - לשון הגמ' משמע שמותר להתפלל על קברי מתים שיבקשו עליו

ובהערות מרן הגריש"א הביא שגם מהר"ם שיק (או"ח סי' רל"ג) נקט דלשון הגמ' לאו דוקא וודאי התפלל לקב"ה שזכות האבות חסייעתו, וכ"כ המשנה ברורה (סי' מקפ"א) דאל ישים אל המתים מגמתו אלא יבקש מהשי"ת שיתן עליו רחמים בזכות הצדיקים. אך יש מהאחרונים שנקטו דאכן יש מציאות של תפילה לצדיקים, דהיינו לבקש מהם שיהיו מליצי יושר עליו. וכן הביא הפמ"ג דבסידור 'מענה לשון' ישנם תפילות שמבקשים מהנפש שתמליץ טוב בעדו. ולפי"ז ניחא לשון הגמ' כאן כפשטה. והוסיף שתפילת "מכניסי רחמים" שאנו אומרים ומתפללים למלאכים, הוא על דרך הנ"ל

שימליצו טוב בעדינו, אבל ודאי שאין בכוחם להרע או להטיב. וראה עוד בפרדס יוסף החדש (פר' שלח אות נ').

12. ספר שערים מציוונים בהלכה

הקבורים פה וכיוצא בזה, וכבר נתקנו סדרי התפלה למשתטחים על קברי אבות, ואין לשום מורה למנוע ולבטל מנהג זה עכ"ל. והובא דבריו גם בש"ך (יו"ד סי' קעט ס"ק טו). ועי' כשו"ת בנין ציון [לבעל ערוך לנו, מהד"ק סי' סז] בזה"ל, דאפי' לדרוש מן המת בקבר מותר, כמו שמצינו גדולי האמוראים שעשו כן, כל שאינו דורש לגוף המת רק לרוח כמבואר בשו"ע (יו"ד שם סי"ד) ועיי"ש בש"ך (ס"ק טז) הרי שאין בדינו לאסור בענינים כאלה, רק מה שאסרה התורה בפירוש כו' עכ"ל. ועי' בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' רצג) שהאריך בענין זה, וכתב דדעת הפוסקים חלוקות בזה, דעת מהר"ח ומהרי"ל דעיקר התפלה צריך להיות נגד ה', ובשכר אמונה זו בהשאה הנצחית, ובשכר ועונש יקבל ה' את תפלתו, ודעת ספר חסידים והוזה"ק ועל פיהם נתייחד נוסח התפלה של מענה לשון שהתפלה היא שימליצו לטובה עלינו כו'. ועי' בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ב סי' סח) שהאריך הרבה בזה, והביא כו"כ ראיות, דאין בזה משום דורש אל המתים אפי' כשמדבר אל המת בעצמו, וכוננת המהרי"ל שלא ישים מגמתו שהמת יושיעו באיזה כח דזה עון פילי, אבל כשמבקש מהמת שימליצו טוב בעדו להשי"ת גם המהרי"ל מודה, דאל"כ יוקשה עליו מכל המקומות שהזכיר שם כו', וגם כוננת הב"ח לאו דוקא כיון שציון לתפלות הנזכר, וכמו שסיים בלשונו "וכיוצא בזה", והיינו שימליצו בעדו לטובה, ועוד האריך לברר דאין לומר דאינו רק מנהגא להשתטח על קברי צדיקים, אלא דאיכא מצוה בזה עיי"ש. ומה שכתב המג"א (סוס"י תקנט) מי שלא תיקן עון קרי לא ילך על ביה"ק, כתב בנימוקי או"ח (שם) שהכוונה על מי שלא טבל לקריו, ומה"ט כתב כן המג"א בה' ת"ב, שאין הולכין אז למקוה, משא"כ בימי הסליחות שהולכין למקוה אין שום קפידא, ורמז לסי' חיי אדם (כלל קלח) שכתב כן.

ובענין ההולך לביה"ק ומתפלל למת אי הוה בכלל דורש אל המתים, עי' בגמ' סנהדרין (סה:): וכ"פ הרמב"ם (עכו"ם פי"א הי"ג) ובשו"ע (יו"ד סי' קעט סי"ג) איזהו דורש אל המתים, זה המרעיב את עצמו ולן בביה"ק כדי שתשרה עליו רוח הטומאה. וכווה"ק (אחרי דף ע"א). איתא, בשעה שהעולם צריך לגשמים למה הולכים אל המתים להתפלל, והרי כתיב "ודורש אל המתים" ואסור כו', כי שאר העמים כשבאים למתים שלהם, באים בכשפים לעורר עליהם המינים הרעים, וכשישראל באים למתים, באים בהרבה תשובה לפני הקב"ה בשבירת הלב כו', והכל כדי שהנשמות הקדושות יבקשו רחמים עליהם לפני הקב"ה, והקב"ה מרחם על העולם בשבילם כו' עיי"ש. ועי' במהרי"ל (ה' תענית) דהשתטח על קברי צדיקים ומתפלל אל ישים מגמתו נגד המתים השוכבים שם, אך יבקש מאת השם יתברך שיתן אליו רחמים בזכות הצדיקים שוכני עפר תנצב"ה. והובא דבריו בבאה"ט (או"ח סי' תקפ"א). אבל הב"ח (יו"ד סוס"י ריז) כתב, נמצא בחשו' מהר"ח כו', קצת היה נראה כדורש אל המתים כו', מיהו כבר החזיקו במנהג זה, ויש לזה סמך בספר הוזהר, ודוקא להשתטח על קברי אבות ולהתפלל לפניו יתברך על כל צרה שלא תבא בזכות אבותיו

והלך ונשתטח על קברי אבות כו' בקשו עלי רחמים. עי' בתוס' שהביאו הגמרא במס' תענית (טז). שיוצאין לביה"ק כדי שהמתים יבקשו רחמים עליהם. ועי' בדברינו לעיל (י: ד"ה דאסקוה משבעה מדורי גיהנם) דבנים יכולים לעשות טובה להמתים במעשיהם הטובים, וכן להיפך שהאבות המתים יכולים לעשות טובה לבניהם החיים. וזהו המקור להמנהג שיוצאין לקברי האבות כדי שהם יבקשו רחמים על בניהם. ועי' בספר חסידים (סי' תג) בזה"ל, הנאה יש למתים שאוהביהם הולכים על קבריהם, ומבקשין על נשמתן טובה, ומטיבין להם באותו עולם, וגם כשמבקשים מהם הם מתפללים על החיים, וכלב בן יפונה נשתטח על קברי אבות עכ"ל. ועי' בגמ' לעיל (יד. עיי"ש בהג' הב"ח) מפני מה נסתתרו קברו של משה מעיני כשר ודם, מפני שגלוי וידוע לפני הקב"ה שעתיד ביהמ"ק ליחבר ולהגלות את ישראל מארצם, שמא יבאו לקבורתו של משה באותה שעה ויעמדו בבכיה ויתחננו למשה, ויאמרו לו משה רבינו עמוד בתפלה בעדנו, ועומד משה ומבטל את הגזירה, מפני שחביבים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם. ועי' בגמ' חגיגה (כב:) מיד הלך ר'

13. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן מג

1. [1] אם מותר ללכת לקברי אבות וקברי צדיקים בעת צרה לבקש רחמים, [2] ואמירת הסליחות דמלאכי רחמים ומידת הרחמים עלינו התגלגלי

ובדבר אלו ההולכים בעת צרה לקברות אבותיהם ולקברות הצדיקים לבקש רחמים מהשי"ת, אם יש בזה משום דורש אל המתים. עיי' בש"ך יו"ד סימן קע"ט ס"ק ט"ו שמביא מתשובת מהר"ח שמפקפק בזה, ומהב"ח ס"ס רי"ז שאין איסור בדבר. הנה בהא שנמצא בפיוטים ובסליחות שמבקשים למלאכים שיתפללו עבורנו, כהא דמלאכי רחמים, וכהא דמידת הרחמים עלינו התגלגלי, חזינן שאיכא מחלוקת. דבעלי הפיוטים שהיו ג"כ גדולי ישראל, הרי תיקנו והנהיגו לומר כן. אבל הרבה

מרבתינו האחרונים אוסרין זה, ובח"ס חאו"ח סימן קס"ו הובא ממהר"ל מפראג שמיאן לומר פיוט דמכניסי רחמים בסליחות. וכתב שם בסוף, דלדבריו דמהר"ל יש למנוע מלומר פזמון דמלאכי רחמים, וסליחת י"ג מידות האמורות בחנינה. והחת"ס עצמו אמר סליחות אלה עם הציבור, ורק במכניסי רחמים היה מאריך בנפילת אפים עד שהגיע ש"ץ לשומר ישראל, וממילא לא היה אומר. ומשמע מלשונו שאף שלא אמר טעם שלא כמהר"ל מפראג, מ"מ אמר זה עם הציבור. ומצינו בסדור עיון תפילה, שהגיה במקום מלאכי רחמים חלו נא, שיאמרו יחלו נא פני. וזכרני שא"א הגאון זצ"ל לא אמר בשום מקום בסליחות ובפיוטים שהלשון הוא כמבקשים מהמלאכים, אך בפזמון מלאכי רחמים היה אומר אבות העולם אהובי עליון חלו נא, ובסליחת י"ג מידות שאומרים בחמישי לעשי"ת וביו"כ בתפילת נעילה, היה אומר מדת הרחמים עלינו נגלגלה ולפני קוננו תחינתנו נפילה ובעד עמנו רחמים נשאלה - אף שא"א להגיה זה בלשון המחבר ר' אמת, שהרי נגמר בלשון הקרא כי כל לבב דוי וכל ראש לחלי - וכן אני נוהג בעצמי אחריו. ועתה ראיתי בסדור אוצר התפלות בהמבוא באות ג', שהביא שהגאון ר' חיים מוואלאזין היה אומר ג"כ תחת מלאכי רחמים חלו נא, בלשון אבות העולם אהובי עליון חלו נא. ואולי מה שאמר כן אאמ"ר זצ"ל, היה משום ששמע שכן אמר הגר"ח מוואלאזין. וכן לא היה אומר אאמ"ר זצ"ל לביל ש"ק, כשאמרים שלום עליכם, את החרוז ברכוני לשלום מטעם זה.

וטעם המתירין שהיו ג"כ גאוני עולם מרבתינו הראשונים, מוכרחין לומר דכיוון דהם מלאכים שנתמנו מהשי"ת שיהיו סגורים עלינו לפניו מאיזה טעם, אף שיודע בעצמו כל הסגוריא יותר מהמלאכים, לכן שייך שנבקשם שיעשו שליחותם באהבה, ויוסיפו גם בקשה לבד עצם מעשה הסגוריא. שהרי על מה שהם כבר שלוחים מהשי"ת, שייך שיתפללו על שליחותם שיקבל השי"ת סגוריא שלהם. ואין זה בכלל האיסור להתפלל ולבקש מהמלאכים שום דבר, כדהביא הרמב"ן בפירושו בחומש פ' וישלח (ל"ב, ל') על הקרא דאמר המלאך ליעקב למה זה תשאל לשמי, שאמר אין לך בידעת שמי תועלת כי אין הכח והיכולת בלתי לה' לבדו אם תקראני לא אענך וגם מצרתך לא אושיעך. שלכן על הדבר שנשתלחו המלאכים, כמלאכי הסגוריא ומלאכים הממונים להיות מליצי יושר, כמפורש בקראי (איוב ל"ג, כ"ג) ובגמ' (שבת ל"ב ע"א), שייך לומר שניתן להם לרשות איך להמליץ ואיך לעשות הסגוריא. ורק זה מותר לבקש, שיעשו זה באהבה ובשמחה כדאשכחן במלאך גבריאל (פסחים ק"ח ע"א - ב), ועל דרך זה הוא מה שתקנו בסליחות ובפיוטים. והאוסרין, אולי סברי דגם על מה שביד המלאכים אין להתפלל להם ולבקש מהן, אלא להתפלל ולבקש מהשי"ת שהוא יעשה לנו כל בקשתנו לטובה. ואם הוא רוצה בסגורים מאיזה טעם, יעמיד השי"ת ממילא כשישמע תפילותינו סגורים טובים ומליצי יושר טובים.

עכ"פ במלאכים לכו"ע אסור לבקש שהם יעשו דבר עבורנו, וגם לא שיבקשו מהשי"ת עבורנו בדברים שלא שייכי המלאכים. אך איכא מחלוקת רבותינו הראשונים לבקש מהם שהם בשליחותם יעשו באופן היותר טוב לפנינו, דיש אוסרין גם זה. אבל לבקש אדם כשהוא בחיים להתפלל ולברך, הוא דבר הראוי והנכון. לא רק לילך אל הנביאים שמפורש בקראי (מלכים - ב' ד', כ"ג) אלא גם לחכמי תורה, ולא רק לתנאים כר"ח בן דוסא שהיה ריב"ז רבו מבקשו להתפלל בעד בנו שחלה, ור"ג שלח אליו שני ת"ח לבקשו שיתפלל ויבקש רחמים עבור בנו שחלה, כדאיתא בברכות דף ל"ד ע"ב, ואף לא רק לאמוראים כר' יונה אבוב דר' מני וכו' יצחק בן אלישיב ורב יהודה שכל מה שהיו מבקשין מהשי"ת היה עושה להם (תענית דף כ"ג ע"ב), אלא אף כל חכם שבכל דור ודור צריכים מי שיש לו חולה לילך אצלו שיבקש עליו רחמים. כדאיתא בב"ב דף קט"ו ע"א דריש ר' פנחס בן חמא כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, שזה נשנה לדורות שכן יעשו, שא"כ הוא גם לדורות האחרונים שלפנינו, וגם לדורנו, ובכל המקומות, שהרי הובא זה לדינא ברמ"א יו"ד סימן של"ה סעיף י', דהא לא עדיף זה מלעניין הוראה דאיסור והיתר, שגם חכמים דדור זה הוא בכלל (ועי' להלן חיו"ד סימן נ"א). עכ"פ לבקש לאדם שיתפלל עבורו להשי"ת, זהו דבר הראוי והנכון, שכן צריכין לעשות.

אך לאדם שמת, שכבר לא שייך שהוא יתפלל, אלא שנשמתו שהיא בגנוי מרומים שייך שתתפלל עבור אלו החיים, שלאילו דסוברים דלמלאכים אסור יש לעיין אם גם לבנ"א שמתו אסור. ולמה שכתבתי, הא אף המתירין לבקש מהמלאכים הוא רק בדבר שנשלחו המלאכים, שבנשמות משמע שלא שייך זה.

א"כ גם להתירין לבקש ממלאכים נמי יש לעיין בנשמות, דהוא לבנ"א שמתו, או שנשמות מבנ"א שמתו עדיפי, וגם לדעת האוסרים לבקש מן המלאכים מותר לבקש מהנשמות. דמצד הסברא יש טעם לכאן ולכאן. דנשמות דאינשי אחר שמתו, שאין מחוייבין במצוות שוב, דבמתים חפשי, וליכא עלייהו חיוב להתפלל ולבקש רחמים, אסור לנו, ואף לבניהם שהן בחיים אסור, לבקש מהם שיתפללו ושיברכו. ורק שהבנים שהן בחיים, ואף אחרים, בעצמן שייך שיתפללו להשי"ת, שיענה אותם בזכות הצדיקים שהרבו זכיות בחייהם, שהם ג"כ מצטערין בצער בנייהם, כדאסיק הגמ' בברכות דף י"ח ע"ב. וכמו כן ודאי מצטערין בצער כל שהיו מכירין אותו, וכ"ש בצער כל ישראל. אבל לבקש מהם שהם יתפללו אסור, כמו שאסור להתפלל למלאכים. וממילא הם עוד גריעי, דלא נמסר להם שליחות מהשי"ת, ואף אם נמסר הרי לא ידעין מזה.

וגם יש סברא לומר שעדיפי לענין זה מהמלאכים. דמאחר דהם ידעי בצערא דאינשי בהאי עלמא, כדמסיק הגמ' בברכות, שלכן מצטערין מזה גם בעצמן, ושייך שנעורר אותם בבקשה להם שיתפללו ויבקשו מהשי"ת שיסלק הצרות מעלינו. ואף בלא זה שמצטערין גם בעצמן, הא עליהם לחוש לצער בניהם וגם לצער כל ישראל, והמלאכים אולי לא מרגשי כל כך בצערא דאינשי. ולכן פליגי בזה. דהש"ך בשם מוהר"ח בתשובה סובר שאסור לבקש מהנשמות כמו שאסור לבקש ממלאכים. אבל מחמת שאיכא טעם דסברא גם לומר שעדיפי ממלאכים, לזה הוצרך לאסור זה מקרא דודורש אל המתים (דברים י"ח, י"א). אבל אף

שהקרא אינו מיותר, דהא מפורש בברייתא בגמ' (סנהדרין דף ס"ה ע"ב) דקאי למי שמרעיב עצמו והולך ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח טומאה. וכן הוא בטור ובש"ע יו"ד סימן קע"ט סעיף י"ג.....

14. ספר בניהו בן יהוידע על סוטה דף לד/ב

שם מלמד שפירש כלב מעצת המרגלים. [1] קשא מלשון זה משמע שהמרגלים גילו דעתם להוציא דבה רעה מעת היותם הולכים בתוך ארץ כנען לרגל הארץ, ומן הכתובים מוכח דלא פירשו הדיבה אלא עד אחר שחזרו אל משה רבנו ע"ה וישראל, וא"כ קודם בואו לחברון מהיכן ידע דעתם, כדי שהלך להתפלל על עצמו בחברון. [2] ועוד הוה ליה למימר שפירש מחטא המרגלים, ולמה אמר מעצת המרגלים, מה היא העצה שהיה להם בזה. [3] ועוד יש להקשות מה תועיל תפלה לאדם להנצל מן החטא, והלא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, [4] וכן יש להקשות קושיא זו על מה שהתפלל משה רבנו ע"ה על יהושע, י-ה יהושיעך מעצת המרגלים.

נ"ל בס"ד, דהא דארז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, דמשמע אין הקב"ה מציל לאדם מן יצר הרע, היינו מיצר המדבר עם האדם להחטיאו חטא מפורסם וגמור, שהאדם יודע שזו הוא עבירה גמורה, ועל זה לא יצילו השי"ת, כדי שיהיה לאדם שכר ועונש, אבל מיצר הרע שהוא מיעץ לאדם לחטוא, שמטעהו ומראה לו שאין זה חטא, אלא אדרבה הוא מצוה, הנה מן יצה"ר זה יצילהו ה', ובכהאי גוונא לא אמרו חוץ מיראת שמים... [עיי' שם באריכות]

15. ספר ילקוט ישעיהו

✓ יהושע כבר בקש וכו'. וא"ת למה התפלל על יהושע יותר משהתפלל על כלב, ולא קשיא דגנאי גדול יש לאדם שתלמידו אינו כהוגן, שיאמרו אלמלא שלמד כך מרבנו לא היה עושה מעשים האלה. (גור אריה בפ' שלח, יג, טז).

ויש אומרים לפי שהיה משבט יוסף שהביא דבת אחיו, על כן היה ירא שלא ילך בדרך זקנו כי מטעם זה לא הזכיר למטה יוסף. (כלי יקר שם. ועיי' שם"כ למה בגדי בן סוסי כן הזכיר למטה יוסף).

ובק"ר אורה כתב: ומה שהתפלל על יהושע לבד ולא על כל המרגלים, מכואר ע"פ האמור בדברי האר"י ז"ל כולם אנשים ראשי בני ישראל כו', כי נשמות השבטים הלכו עם האנשים להיות לעזר להם בשליחות הזו, וזהו שנאמר למטה יוסף למטה מנשה, כי יוסף נתלוה עם מנשה בכורו, ויהושע משבט אפרים נשאר בלא עזר וסעד, ע"כ התפלל עליו משה רבינו, אבל מפני הנסיון הגדול נתגבר עליהם הכח הראשון מצד שמותם (עיי' מקודם שם"כ בענין זה) ונסתלקו מהם נשמות השבטים אשר הלכו לעזרתם, ולא ניצולו מזה כ"א השנים שלוחים משבט יהודה ואפרים, יהושע וכלב.

16. ספר ילקוט ישעיהו

וצריך לדעת למה שינה שמו, ויכול היה להתפלל בלא שינוי השם, ואולי שנתן כח בשמו בתוספת היו"ד שמספרה עשרה כדי שיוכל נגד העשר מרגלים, עוד כדי שיטול זכות וחלק הטוב של כל העשרה, כמאמרם ז"ל (חגיגה טו, א) זכה נוטל חלקו וחלק חבריו. (אור החיים הק' שם).

✓ ובהערות מרן הגריש"א פירש בשם האלשיך, דעון המרגלים היה משום הנגיעה שחששו דכיון שיכנסו לארץ שוב לא יהיו נשיאים, ומשה רבינו לא חשש שמשום נגיעה זו יתהפכו לרעה, אבל מיהושע חשש דכיון שידע שמשה ימות קודם כניסתן לארץ ולא ירצה לאבד את רבו, לכך חשש משה דמשום נגיעה של מצוה יתהפך מלראות בטוב הארץ.

18. דף על הדף סוטה דף לד עמוד ב

בגמ': ויקרא משה להושע בן נון יהושע - יה יושיעך מעצת מרגלים. למה משה רבינו ע"ה התפלל רק על יהושע ולא על כל המרגלים, והלא באותו שעה כולם כשרים היו (ילקוט שמעוני פר' שלח רמז תשמב).

אלא שמעתי פעם מכ"ק אדמו"ר מגור ה"בית ישראל" זי"ע, על מה שכתוב "ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההוא" (דברים י, כ) ואומר רש"י - והועילה תפילתי לכפר מחצה ומתו שנים ונשארו שנים. ואמר הבית ישראל, שאלעזר ואיתמר שהיו דבוקים למשה רבינו אז תפילת משה עזר להגין עליהם, אבל נדב ואביהוא שלא היו בטלים למשה רבינו, כמו שאמרו חז"ל שנדבו ואביהוא אמרו "מתי ימותו שני זקנים ואני ואתה ינהג הדור", לפיכך תפילת משה רבינו לא הועילו להם.

ואולי גם כן כאן, בעצם על דבר כזה אינו שייך תפילה כלל, כי זה תלוי בבחירת האדם אם לטוב אם לרע, ואם תתקבל התפילה הרי תנטל מהם הבחירה, שזהו תכלית הבריאה. ברם על יהושע שהיה בתכלית הביטול למשה רבינו, שהיה ממש משרת משה, ומשום זה תפילת משה היה כמו שיהושע בעצמו התפלל, ועזר התפילה. (וללוי אמר)